

**Montblanquins a Ifni i al Sàhara
(1956-1969)**

Josep M. Contijoch i Casanovas

Montblanquins a Ifni i al Sàhara (1956-1969)

Josep M. Contijoch i Casanovas

Muralla Sant Francesc, 48
43400 Montblanc
jm_contijoch@hotmail.com

Paraules clau: Història militar, lleves, segle XX, Montblanc, Àfrica, Ifni, Sàhara, Marroc.

Keywords: *Military history, drafts, 20th century, Montblanc, Africa, Ifni, Sahara, Morocco.*

Resum

Estudi dels soldats originaris de Montblanc que foren destinats a la guerra d'Ifni i el Sàhara contra el Marroc entre 1954 i 1968.

Abstract

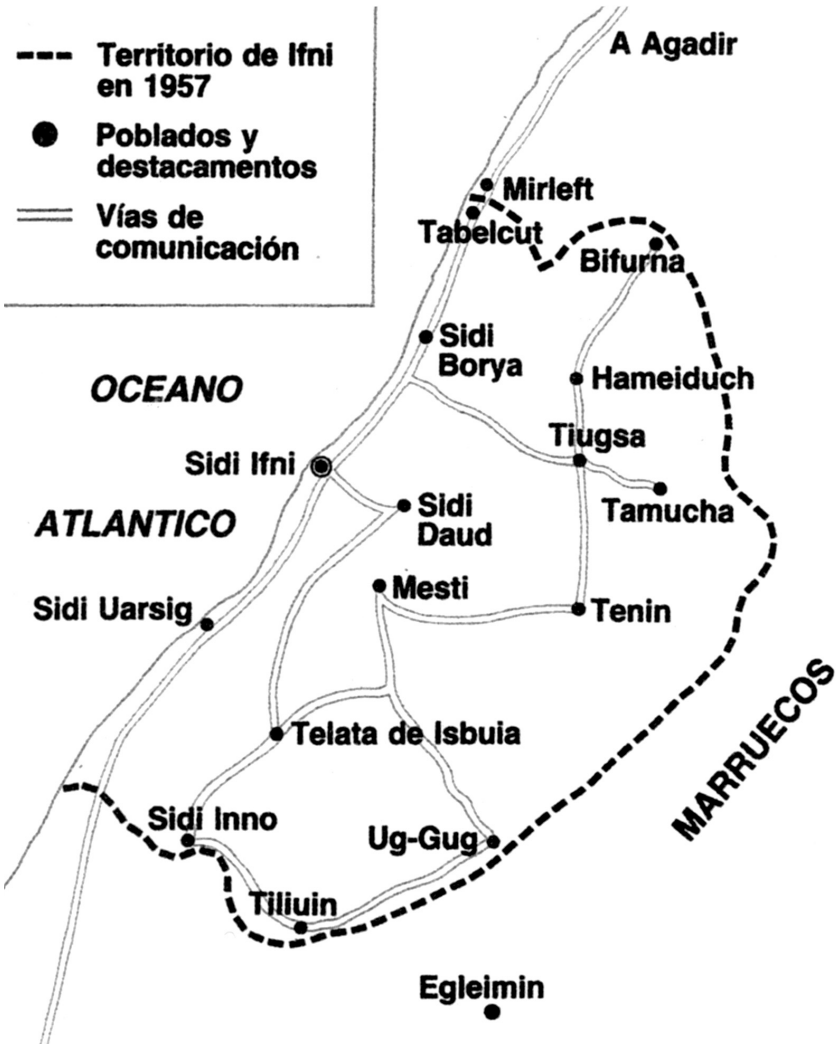
Study of the soldiers born in Montblanc who were sent to the Ifni and Sahara War against Morocco between 1954 and 1968.

Malgrat que fins avui hi ha hagut diversos autors que han tractat el tema dels territoris espanyols de l'Àfrica occidental i les seves vicissituds, pocs ho han fet amb el rigor històric que es mereix el tema; alguns fins i tot s'han deixat portar per les seves vel·leitats publicistes. Al criteri nostre els primers són pocs.¹ La resta, sota l'excusa de la guerra testimoniada en aquelles terres no han fet altra cosa que tocar el tema simplement com a novel·la històrica, és a dir inventant-se personatges —en alguns casos amants amb alguna càrrega eròtica—, situats en aquelles terres els dies que van tenir lloc les accions bèl·liques.² Aquests llibres no fan altra cosa que escenificar el fet històric d'Ifni i el Sàhara.

Ifni era un enclavament d'uns 1.500 quilòmetres quadrats situat a la costa occidental d'Àfrica, precisament on el continent sobresurt més cap a l'Atlàntic. Aquest petit emplaçament el va recuperar, diguem-ne “reconquerir”, l'any 1935, durant la II República, el coronel Capaz, el qual amb un grup de soldats en va prendre posició sota l'excusa que havia estat territori espanyol en el segle XIX, en

¹ *La última guerra de África*, de Rafael Casas de la Vega, i *La guerra que silenciò Franco*, de Gastón Segura Valero.

² *El Imperio de Arena*, de Jesús Torbado, i *El Médico de Ifni*, de Rafael Reverte, per citar-ne algunes.

Mapa cedit pel general d'estat major, Excm. Sr. Ricard Tur i Serna (ha estat editat a l'octubre de 2007).

temps del general O'Donnell. I ho féu a la manera dels conqueridors d'Amèrica, desembarcant a la platja i convencent els nadius que eren espanyols.

Durant l'aixecament dels militars de 1936, el territori restà en zona franquista, circumstància que aprofità Francisco Franco per reclutar milers de nadius que integrà a les seves forces. Acabada la Guerra Civil, el règim franquista va saber gratificar i "tractar" els que van prendre part a la campanya del Sàhara de 1975, en reconèixer-los *de facto* la condició de soldats de per vida, cosa que significa que, d'ençà aleshores, encara reben la *muna*³ a través del servei de correus espanyols.

La pau als Territoris durà fins el 1956, quan el Marroc obtingué la independència. A l'any següent començaren les reivindicacions territorials per part dels alauites, que en no ser ateses, derivaren cap a una acció violenta, és a dir, per la via militar. Els dos territoris foren envaïts per un anomenat exèrcit d'alliberament, descaradament format per les autoritat marroquines, i el seu rei, amagat al davant.

En aquestes condicions, entre el 1957 i el 1958, els soldats de l'exèrcit espanyol, la majoria, pràcticament de lleva, van haver d'afrontar una autèntica guerra a Ifni i al Sàhara, sempre amagada pel govern de Franco i encara no reconeguda pels posteriors governs de la democràcia.⁴

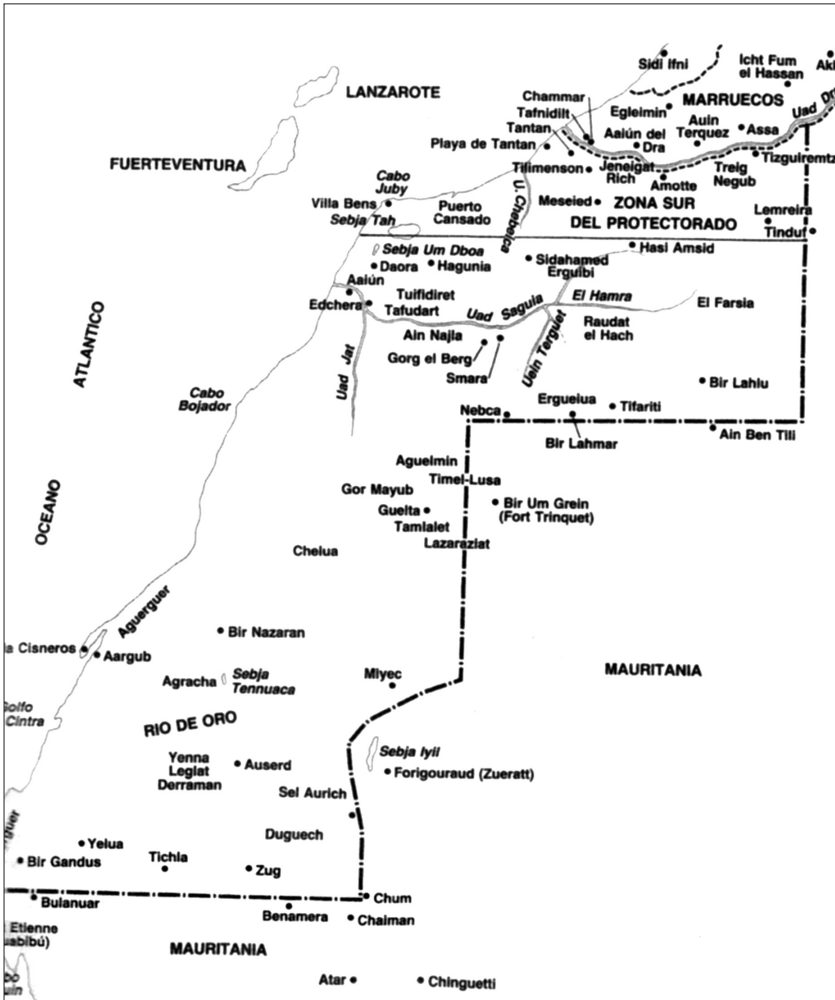
Acabada oficialment la guerra el 1958, els territoris no romangueren precisament en la pau i la tranquil·litat dels anys abans de la independència del Marroc, ja que la situació d'alerta i l'estat d'emergència bèl·lica foren presents fins el 1969 en què va ser cedit Ifni al Marroc i, el 1975, regalant-los el Sàhara i els seus fosfats, pressionats aquesta vegada pels EE.UU.

Durant els anys 1954-1969, s'hi abocaren grans quantitats de soldats per tal de mantenir les possessions territorials, la majoria d'efectius, repetim-ho, procedents de quintes forçoses. No disposem de dades oficials (el Ministeri de Defensa és encara reticent a facilitar-les), però el càlcul ens vindria a indicar que si el 1957 hi havia uns 4.000 homes mobilitzats que seguiren en la renovació anual de quintes. Durant els 14 anys de durada de la guerra comptabilitzaríem aproximadament que 60.000 homes haurien estat en ambdós territoris.

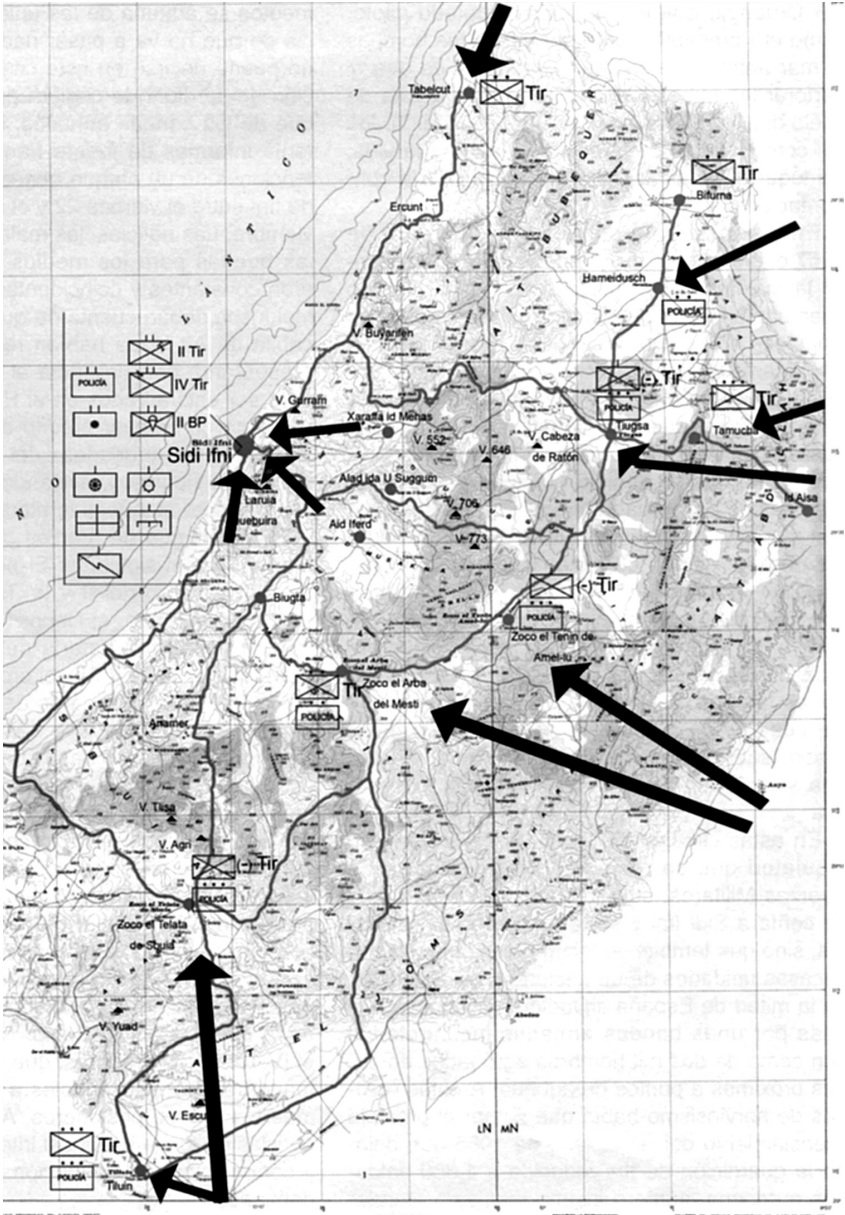
Entre aquests hem localitzat més de vint montblanquins (naturals o residents) integrants de les lleves de 1954 a 1968. Volem deixar testimoni escrit per a les generacions futures. És el període quan van anar-hi soldats de lleva, ja que posteriorment, des de 1969, la defensa del Sàhara va anar a càrrec de les tropes professionals de la Legió i els paracaigudistes.

³ 'Nòmina' en àrab, terme present en la mentalitat de la milícia àrab.

⁴ Sembla que al 2007 s'han donat les primeres passes en aquest sentit a instàncies de l'Associació Catalana de Veterans de Sidi-Ifni i d'altres associacions de la resta de l'Estat, i que s'han fet seus diversos diputats catalans al govern de Madrid, aconseguint que les peticions hagin arribat a les altes instàncies, però encara no s'han resolt del tot favorablement.

El territori del Sàhara el 1957.

Mapa amb fletxes assenyalant les rutes d'invasió del mal anomenat "Ejército de Liberación".
(Mapa cedit pel general don Ricardo Tur Serra).

Nom	Cognoms	Adreça	Quinta	Anys Ifni	Cos	Graduació	Especialitat
Pere	Bordell Cullaré	C. Arresa, 19	1956	1960-63	Tiradors d'Ifni	Sergent	Diverses
Joan	Civit Contijoch	Pedrerà, 9	1958	1959-60	Tiradors d'Ifni	No	Paleta
Miquel	Civit Lloret	Pleta, 9	1958	1959-60	Tiradors d'Ifni	No	
Josep M.	Contijoch Casanovas	St. Francesc, 48	1956	1957-58	Polícia d'Ifni	No	Administratiu E. Major
Agustí	del Diego Calleja	Fusteria	1967	1968-69	La Legió (Sàhara)	No	Seccions d'Assalt
Manuel	Dominguez Álvarez	Guimórs, 9	1955	1956-57	Tiradors d'Ifni	Caporal	Metalladors
Salvador	Esqué Abelló	Aguiló, 5	1967	1968-69	Artilleria Autos	Caporal	Tècnic de tir
Manuel	Estudillo Hueso	Canonge Sabaté	1968	1968-69	Tiradors d'Ifni	No	
Pere	Farré Nin	Santa Tecla, 37	1966	1967-68	Tiradors d'Ifni	No	
Rosend	Farré Pàmies	Riber, 14	1963	1964-65	Artilleria Autos	No	Adjunt capella militar
Joan	Farré Solanes	Tosas, 24	1963	1964-65	Artilleria Autos	No	Xofer
Josep M.	Farriol Martorell	Esc. Fonoll, 22	1963	1964-65	Artilleria Autos	Soldat 1 ^a	Electricista
Antoni	Foguet Sanahuja	Guimórs, 8	1954	1955-56	Tiradors d'Ifni	Caporal	
Joan	Gallego Moreno	Lilla, 7	1965	1966-67	Tiradors d'Ifni	No	Ebenista-fuster
Juan-Antonio	García Pulido	Senan, 12	1965	1966-67	Tiradors d'Ifni	No	Comunicacions
Antonio	Hernández Cejudo	Dalt, 10	1962	1963-64	Infanteria (Sàhara)	No	
Josep Antoni	López Castellà	Mestre Cabré, 11	1967	1968-69	Polícia (Sàhara)	No	Plana major
Ramon	Rosselló Sabaté	Josep M. Poblet, 27	1962	1963-64	Tiradors d'Ifni	No	Xofer
Pedro	Rozas Montoya	C. de Reus, 10	1962	1963-64	Tiradors d'Ifni	No	
Josep	Rubio Marín	Mestre Cabré, 2	1962	1963-64	Tiradors d'Ifni	No	Xofer
Domènec	Valles Carreras	Vilaverd, 1	1961	1962-63	Tiradors d'Ifni	No	Xofer

Font: Elaboració pròpia basant-se en informació orald.

Montblanquins (naturals i residents) destinats a Ifni i el Sàhara (1954-1968)

Observacions al quadre:

- Nom i cognoms: els de cada soldat.
- Quinta: La corresponent a l'any de naixement, encara que implicava anar al servei l'any següent.
- Anys: Assenyala els anys que el soldat romania en el territori africà.
- Cos: Cos professional on fou destinat. En aquelles èpoques normalment el servei militar durava de 15 a 18 mesos.
- Graduació: Aquella que acabà obtenint el soldat de referència. Normalment no es passava de caporal i sols en alguna circumstància caporal primer. Només coneixem el cas de Pere Bordell, que en ser professional i voluntari a Ifni va guanyar galons de sergent.
- Especialitat: El fet de posseir-la significava una consideració i un tracte de favor dins el cos.

En el quadre hi figuren 21 persones. D'elles vint foren de lleva i, si bé Agustí del Diego consta com a membre de la Legió, s'hi apuntà després d'haver estat sortejat en la lleva ordinària.

En Pere Bordell Cullaré era de la lleva de 1956. En acabar el servei militar continuà en l'exèrcit com a professional, i es jubilà amb el grau de capità. Aquest company posteriorment es graduà en totes les activitats militars, des de *geo* fins a paracaigudista, passant per esquiador.

Del present llistat en són difuntes (2008) les següents persones: Manuel Domínguez Álvarez, Antoni Sanahuja Foguet, Joan Antoni García Pulido i Antonio Hernández Cejudo.

Consideracions finals

Una vegada acabada aquesta exposició podem pensar que els sortejos foren discriminatoris. Montblanc, un poble de 5.000 habitants des de l'any 1957 fins al 1969, durant aquests 14 anys va lliurar 21 persones als Territoris Africans, o sigui el 0,42 % de la seva població. Si apliquem la mateixa constant a la població d'Espanya, aleshores d'un cens de 35 milions de persones, haurien d'haver embarcat 147.000 espanyols durant els mateixos anys, mentre sabem que només van ser uns 60.000. El càlcul ens fa reflexionar: tenia mala sort Montblanc o els sortejos estaven manipulats? Esperem que algun dia s'obrin del tot els arxius militars i es vegin les martingales. Segurament ens sorprendrem de la quantitat de catalans que es van enviar a l'Àfrica occidental.

Bibliografia

Hi ha una bona quantitat d'articles publicats a *Historia-16* i *Historia y Vida* durant els anys seixanta, normalment signats per Alfredo Bosque Coma i José Ramón Diego Aguirre. Es tracta d'articles curts més o menys ben intencionats. No es poden obviar els publicats en revistes i diaris d'índole i tendència diversa com l'*Avui* i *Sàpiens* i, en general en la majoria de diaris hispànics. Amb tot, els llibres i treballs pròpiament recomanats per la seva rigorositat són: BOSQUE COMA, Alfredo. "La guerra olvidada. Último conflicto armado de España". *La Aventura de la Historia*, 109 (novembre, 2007) p. 38-44; VIDAL GUARDIOLA, Lorenzo M. *Ifni, 1957-1958. La prensa y la guerra que nunca existió*. Madrid: Almena, 2006, p. 366; BOSQUE COMA, Alfredo. *Guerra de Ifni: Las banderas paracaidistas. 1957-1958*. Madrid: Almena, 1998, p. 286; CONTIJOCH, Josep M. *Sidi Ifni'57, Impresiones de un movlizado*. Valls: Cossetània, 2002, p. 264. Aquells que per al nostre criteri són d'obligada lectura per la seva precisió històrica: CASAS DE LA VEGA, Rafael. *La última guerra de África (Campaña de Sidi Ifni-Sáhara)*. Madrid: Servicio de Publicaciones EME, 1985, p. 568 i, per la implicació que aquestes conflagracions tingueren a l'estranger (tema que encara no ha tractat ningú): SEGURA VALERO, Gastón. *La guerra que silenció Franco*. Madrid: Ediciones Martínez Roca, SA, 2006, p. 372.

Dades de l'estudi

Rebuda, gener 2008; *acceptació*, febrer 2008; *valoració*, Manel Güell, director de la revista electrònica d'història militar *A Carn* i responsable de l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona.